

A Sociological Study of Obstacles to the Formation of Free-thinking Sessions in the Islamic Azad Universities of Khuzestan with an Emphasis on the Approach (blended research) ¹

Hamed Moghadam¹

Ali Hosseini Hosseinzadeh²

Musa Shahriari³

1. PhD student in Sociology, Department of Sociology, Shoushtar Branch, Islamic Azad University, Shoushtar, Iran.

hamed.moghadam12@gmail.com Orcid: 0009-0003-4822-8506

2. Professor, Department of Social Sciences, Faculty of Economics and Social Sciences, Shahid Chamran University of Ahvaz, (corresponding author).

a.hosseinzadeh@gmail.com Orcid: 0000-0001-7715-7482

3. Assistant Professor, Department of Sociology, Shoushtar Branch, Islamic Azad University, Shoushtar, Iran.

mooashahriari@gmail.com Orcid: 0001-0002-6745-1215

Abstract

The formation of free-thinking sessions is one of the most serious requests of the Supreme Leader of Iran (Ayatollah Seyyed Ali Khamenei). However, this request and concern has not been taken into consideration and has not been implemented as it should and perhaps has not been implemented. The present study aims to examine the sociological obstacles to the formation of free-thinking sessions in Azad universities of Khuzestan (Iran), emphasizing the (blended) research approach. The statistical sample size for the quantitative part of the research was 426 people based on Morgan's table, who were selected by simple random method out of 60,641 students of Azad university of Khuzestan in the academic year of 2022-2023. The theoretical framework of the research is based on the views of the Supreme Leader, Motahari, and

¹. Cite this article: Moghaddam, H., & Hosseinzadeh, A. H., & Shahriari, M. (1402). A Sociological Study of Obstacles to the Formation of Free-thinking Sessions in the Islamic Azad Universities of Khuzestan with an Emphasis on the Approach (blended research). *Journal of Islam and social studies*, 11(43), pp.

<https://doi.org/10.22081/JISS.2024.67836.2045>

* **Publisher:** Islamic Propagation Office of the Seminary of Qom (Islamic Sciences and Culture Academy, Qom, Iran).

***Type of article:** Research Article

Received: 29/11/2023 **Revised:** 02/02/2024 **Accepted:** 08/01/2024 **Published online:** 12/02/2023

sociologists such as Habermas and so on. To examine the hypotheses, a blended method was used using a researcher-made questionnaire technique. In the qualitative section, in-depth interviews were conducted with 13 experts and country managers, experts in the Islamic Seminary and the Supreme Leader's representative Institutes in universities related to holding free-thinking sessions. The findings of data analysis based on the coding steps suggested that the extracted categories are conceptually related to each other. The results of the study showed that the structural equation model of all extracted qualitative components has a positive and significant effect on the formation of free-thinking sessions in the province's Azad universities.

Keyword

Free-thinking sessions, Islamic Azad University, University students, Supreme Leader of Iran, Khuzestan province.

مطالعه جامعه شناختی موانع شکل‌گیری کرسی‌های آزاداندیشی در دانشگاه‌های آزاد اسلامی استان خوزستان با تأکید بر رهیافت (پژوهش آمیخته)

حمد مقدم^۱، علی حسین‌زاده^۲، موسی شهریاری^۳

۱. دانشجوی دکتری جامعه‌شناسی، گروه جامعه‌شناسی، واحد شوشتر، دانشگاه آزاد اسلامی، شوشتر، ایران.

hamed.moghadam12@gmail.com Orcid: 0009-0003-4822-8506

۲. استاد تمام گروه علوم اجتماعی، دانشکده اقتصاد و علوم اجتماعی، دانشگاه شهید چمران اهواز، (نویسنده مسئول).

a.hosseinzadeh@gmail.com Orcid: 0000-0002-6745-1215

۳. استاد پار گروه جامعه‌شناسی، واحد شوشتر، دانشگاه آزاد اسلامی، شوشتر، ایران.

mooashahriyari@gmail.com Orcid: 0009-0001-7715-7482

چکیده

تشکیل کرسی‌های آزاداندیشی یکی از جدی‌ترین خواسته‌های مقام معظم رهبری (حضرت آیت الله سیدعلی خامنه‌ای) است با این وجود هنوز این مطالبه و دغدغه مورد توجه قرار نگرفته و چنان که باید و شاید اجرایی نشده است. هدف پژوهش حاضر بررسی جامعه‌شناختی موانع شکل‌گیری کرسی‌های آزاداندیشی در دانشگاه‌های آزاد استان خوزستان و با تأکید بر رهیافت پژوهشی (آمیخته) می‌باشد. حجم نمونه آماری برای بخش کمی تحقیق بر اساس جدول مورگان ۴۲۶ نفر بود که از میان ۶۰۶۴۱ نفر جامعه آماری دانشجویان دانشگاه‌های آزاد استان خوزستان در سال تحصیلی ۱۴۰۱-۱۴۰۲ به روش تصادفی ساده انتخاب شدند. چارچوب نظری پژوهش بر اساس دیدگاه‌های مقام معظم رهبری، مطهری، جامعه‌شناسانی مانند هابرماس و... می‌باشد. برای بررسی فرضیه‌ها از روش آمیخته و با استفاده از تکنیک پرسشنامه محقق ساخته استفاده شده. در بخش کیفی با ۱۳ نفر از صاحب نظران و مدیران کشوری، متخصصین حوزه و نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاه‌ها که مرتبط با برگزاری کرسی‌های آزاداندیشی بودند مصاحبه‌های عمیق انجام شد. یافته‌های تحلیل داده‌ها براساس مراحل کدگذاری نشان داد مقوله‌های استخراجی با همدیگر ارتباط مفهومی دارند. نتایج پژوهش نشان داد که مدل معادلات ساختاری همه مؤلفه‌های کیفی استخراج شده اثر مثبت و معناداری در شکل‌گیری کرسی‌های آزاداندیشی در دانشگاه‌های آزاد استان دارند.

کلیدواژه‌ها

کرسی‌های آزاداندیشی، دانشگاه آزاد، دانشجویان، مقام معظم رهبری، استان خوزستان.

^۱ **استناد به این مقاله:** مقدم؛ حمد؛ حسین‌زاده، علی حسین؛ شهریاری، موسی. (۱۴۰۲). مطالعه جامعه‌شناختی موانع شکل‌گیری کرسی‌های آزاداندیشی در

دانشگاه‌های آزاد اسلامی استان خوزستان با تأکید بر رهیافت (پژوهش آمیخته) اسلام و مطالعات اجتماعی، ۱۱(۴۳)، صص .

<https://doi.org/10.22081/JISS.2024.67836.2045>

□ نوع مقاله: پژوهشی؛ ناشر: دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم (پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی) © نویسندگان

□ تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۸/۲۴ • تاریخ اصلاح: ۱۴۰۲/۰۹/۲۲ • تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۱۰/۲۰ • تاریخ انتشار آنلاین: ۱۴۰۲/۱۱/۲۳

۱. مقدمه و بیان مسئله

طرح موضوعاتی چون کرسی‌های آزاداندیشی و نظریه پردازی تولید علم مردم سالاری اسلامی در علوم انسانی از سوی مقام معظم رهبری (حضرت آیت الله سیدعلی خامنه‌ای) و تأکید بر آنها و اصرار بر مطالبه‌گری جامعه‌ی دانشگاهی و حوزوی، به وضوح حاکی از اهمیت بنیادین این مسائل و اوج دغدغه‌ها و نگرانی‌های معظم له می‌باشد (پورحسن، مصاحبه حضوری، ۱۴۰۱/۱/۲۰). ترویج آزاداندیشی مقدمه حیاتی و موثر بر مولفه تولید علم و گفتمان سازی و اندیشه‌ی دینی در همه‌ی حوزه‌های علمی به ویژه در علوم انسانی و اجتماعی است. شهید مطهری، برخورد آرا و عقاید را، زمینه مناسب برای رشد اسلام و آرمان‌های انقلاب اسلامی می‌داند (مطهری، بی تا، ۴۹): از نظر اسلام تفکر آزاد است، هر جور که می‌خواهید بیندیشید، هر طور که می‌خواهید بنویسید هیچ کس ممانعتی نخواهد کرد (مطهری، ۱۳۸۸، ج ۲۴: ۱۱۴).

شهید مرتضی مطهری (ره) اذعان داشت: «اگر در صدر اسلام در جواب کسی که می‌گفت: من خدا را قبول ندارم، می‌گفتند که بزنی و بکشید، امروز دیگر اسلامی وجود نداشت. اسلام به این دلیل باقی مانده که با شجاعت و با صراحت با افکار مختلف مواجه شده است. از اسلام فقط با نیروی علم آزادی دادن به افکار مخالف و مواجهه صریح و روشن با آنها می‌شود پاسداری کرد» (شعار سال، با اندکی تلخیص و اضافات برگرفته از خبرگزاری دانشجو، کد مطلب:

www.snn.ir(<http://www.snn.ir>):764173)

مسئله آزاداندیشی و آزادی فکر و اندیشه، از اهداف و اسطه‌ای در نظام اسلامی است که در صورت شکل‌گیری کرسی‌های آزاد اندیشی زمینه رسیدن به اهداف غایی و نهایی فراهم خواهد شد. از آنجایی که متولی اصلی مطرح شدن کرسی‌های آزاد اندیشی در دانشگاه و حوزه مقام معظم رهبری (حضرت آیت الله سید علی خامنه‌ای) بودند. اما بر خلاف انتظار شاهد هستیم که طی سال‌های گذشته کرسی‌های آزاد اندیشی نتوانسته چنان که باید و شاید تحقق یابد و جایگاهی شایسته بیابد و چه بسا محدودیت‌ها و موانع را نیز به همراه داشته است. در فضای علمی و دانشگاهی به آن شکلی که مد نظر ایشان بود تشکیل نشدند و اهداف مورد نظر رهبری در این خصوص محقق نگردیده است (فرامین محقق نشده رهبری در خصوص کرسی‌های آزاداندیشی ۱۳۹۱/۴/۶). (<http://www.yjc.ir/fa/news/4002095>)

لذا مطالعه جامعه شناختی موانع شکل‌گیری کرسی‌های آزاداندیشی یکی از ضرورت‌های انقلاب ما، جامعه ما، فرهنگ ما، آموزش کرسی آزاداندیشی گامی مهم در جهت تحول و رشد جامعه و توسعه همه جانبه کشور خواهد بود. این پژوهش به مطالعه جامعه شناختی موانع شکل‌گیری کرسی‌های آزاداندیشی در دانشگاه‌های آزاد اسلامی می‌پردازد. عواملی چون قومیت، اعتماد اجتماعی، میزان استفاده از رسانه‌های جمعی داخلی، مشارکت اجتماعی، پایگاه اقتصادی- اجتماعی، احساس امنیت، دین داری و ارزش‌های مذهبی از هدف‌های عمده و اساسی ما در این پژوهش است.

ضرورت حاکم بر شکل‌گیری کرسی‌های آزاداندیشی از سوی مقام معظم رهبری (حضرت آیت‌الله سید علی خامنه‌ای) در راستای سیاست‌های کلان کشور به عنوان جزئی از تلاش برای احیا و نوسازی تمدن ایرانی و اسلامی است و مسأله آزاداندیشی و نظریه پردازی در دانشگاه اسلامی، یکی از ضرورت‌های جهان اسلام و جمهوری اسلامی ایران در عرصه تولید علم است.

رهبر کبیر انقلاب (ره) درباره ضرورت و اهمیت آزادی تفکر و اندیشه می‌فرماید: آزادی فکر این است که انسان در تفکر آزاد باشد و بدون این که به یک طرف متمایل باشد فکر نکند. در مسائل علمی هم همین طور است. مسائل علمی را اگر چنان چه انسان آزاد فکر کند یک‌طور برداشت می‌کند، اگر چنان چه ذهنش متوجه باشد، انگل باشد نسبت به این قضیه یک جور دیگر برداشت می‌کند (صحیفه امام، ج ۱۱، ص ۱۸۰).

از آنجایی که کرسی‌های آزاداندیشی محفلی برای گفت و گوی آزادانه حول محور و موضوعات مختلف است که با تمسک به آن حاکمیت فرهنگ آزاداندیشی محقق می‌گردد؛ شکل‌گیری آنها در دانشگاه‌ها حائز اهمیت و ضرورت اصلی است. محوریت دانشجویان و شکل‌گیری فضای منطقی در دانشگاه‌ها دو مولفه اصلی شکل‌گیری کرسی آزاداندیشی در دانشگاه‌ها است. (عسکری، مصاحبه غیرحضوری، ۱۴۰۱/۱/۲۸). خواست ایرانیان معاصر این است که به دنبال چه اصولی از زندگی باشند، چرا مسئله آزاد اندیشی اهمیت دارد، مردم ایران الگویی از زندگی وزیست ناخودآگاه اجتماعی خودشان دنبال می‌کنند، که این الگو و این مدل را از انقلاب گذشته دارند و آن مدل «گفتگو» است و این ضرورت روز به روز منسجم تر می‌شود (عادلی نژاد، مصاحبه حضوری ۱۴۰۱/۰۱/۲۴).

تضارب آراء باعث پیشرفت و رشد جامعه در حوزه‌های مختلف می‌شود، معایب و ایراد بر جسته می‌شود و به رفع آنها می‌پردازند. اهمیت کرسی‌های آزاد اندیشی به این دلیل است که مسائل را به چالش کشیده و راهکار بدهند (شاطری، مصاحبه حضوری، ۱۴۰۱/۱۲/۲۰). آزاداندیشی، پیش نیاز هر گونه نوآوری در همه‌ی تمدن‌ها است (حاج حسن، ۱۴۱۲، ۲۴۲) به ویژه تمدن اسلامی، که چند سده است پیشاهنگ تمدن‌های عالم است (عثمان بکار، ۱۳۸۷، ۲۳۸). یکی از ضرورت‌های کرسی‌های آزاداندیشی در دانشگاه و حوزه کم شدن آسیب‌های مطرح در مباحث محیط عمومی است (خسروپناه، ۱۳۵۹). به طور کلی با برگزاری کرسی‌های آزاد اندیشی در دانشگاه می‌توان به این مهم دست یافت. رسیدن به تفکر درست انتقادی در جامعه علمی دانشگاهیان، پاسخ دادن به تنوع‌های فکری موجود و در بر گرفتن سلیقه‌های مختلف در مسائل فکری و اندیشه‌ای، امکان پاسخ گویی عالمانه و منطقی به شبهات دانشگاهیان در موضوعات مختلف اجتماعی فرهنگی علمی سیاسی، ایجاد بستر مناسب جهت طرح بحث‌های مختلف فرهنگی اجتماعی سیاسی به دور از هر گونه تعصب و به دور از هر گونه هیاهو در جمع‌های تخصصی، جلوگیری از انحراف جامعه علمی دانشگاهیان (حزبه زاده، مصاحبه حضوری، ۱۴۰۱/۳/۲۵) از دغدغه‌های مهم رهبری در مورد کرسی‌های آزاداندیشی است. چرا رهبر دغدغه مند است؟ به دلیل اینکه بر حق رصد می‌کند و امروز آموزش‌های کرسی‌های آزاد اندیشی یکی از ضرورت‌های انقلاب ما، جامعه ما، فرهنگ ما، است. بنابراین کرسی‌های آزاداندیشی یک نعمت است و باید قدر و قد و حدود و ثغور بدانیم و اجرا کنیم. (جوانمرد، مصاحبه حضوری، ۱۴۰۱/۲/۳) اهمیت آزاد اندیشی از دیدگاه مقام

معظم رهبری (مدظله العالی) آن انقدر بالاست که در ابلاغ سیاست‌های کلی برنامه پنجم توسعه در چارچوب سند چشم انداز ۲۰ساله، در زمره سرفصل‌های فرهنگی قرار دارد.

بنابراین تحقق این ایده و بهره‌مندی از مزایا و آثار مثبت آن از جمله نیازهای امروز و وظیفه دینی، ملی و اخلاقی تمامی دلسوزان عرصه علم و فرهنگ ایران اسلامی است. اندیشه آزاد برای ادارک حقیقت پدیده‌ای صوری و نظری نیست بلکه مجاهدت عالمانه و عینی است و بنابراین توجه به آن اهمیت و ضرورت دارد.

با توجه به توضیحات فوق مطالعه جامعه‌شناختی موانع شکل‌گیری کرسی‌های آزاداندیشی در دانشگاه‌های آزاد اسلامی استان خوزستان ضروری است در واقع پژوهش حاضر درصدد است عوامل موثر و پیامدها و راه کارها و موانع شکل‌گیری کرسی‌های آزاداندیشی را مورد بررسی علمی قرار دهد تا در بسیاری از مناطق کشور عزیزمان این پژوهش کاربرد گسترده‌ای داشته باشد.

۲. فرضیات تحقیق

- بین اعتماد اجتماعی دانشجویان با شکل‌گیری کرسی‌های آزاداندیشی رابطه وجود دارد.
 - بین قومیت و شکل‌گیری کرسی‌های آزاداندیشی رابطه وجود دارد
 - بین مشارکت اجتماعی دانشجویان با شکل‌گیری کرسی‌های آزاداندیشی رابطه وجود دارد.
 - بین میزان دینداری و ارزش‌های مذهبی دانشجویان با شکل‌گیری کرسی‌های آزاداندیشی رابطه وجود دارد.
 - بین میزان استفاده از رسانه‌های جمعی داخلی دانشجویان با شکل‌گیری کرسی‌های آزاداندیشی رابطه وجود دارد.
- دارد.
- بین احساس امنیت با شکل‌گیری کرسی‌های آزاداندیشی رابطه وجود دارد .
 - بین پایگاه اقتصادی - اجتماعی با شکل‌گیری کرسی‌های آزاداندیشی رابطه وجود دارد .

۳. پیشینه پژوهش، جمع‌بندی و نقد آن

- نتایج پژوهش حسین چناری (۱۳۹۹) نشان داد که عوامل رهبری/آزاد اندیشی، عوامل رهبری /خردورزی، از عوامل موثر بر ارتقای کرسی‌های آزاد اندیشی بودند.

- فرانک موسوی (کرمانشاه، ۱۳۹۶) پژوهشی با عنوان (بررسی تاثیر آزاد اندیشی دینی بر تفکر انتقادی دانشجویان دانشگاه‌ها)

- بررسی محبوب زمانی (۱۳۹۵) نشان داد که بی‌انگیزگی و سردرگمی دانشجویان، بی‌توجهی مسؤولان مراکز آموزش عالی، مهمترین موانع برگزاری کرسیهای آزاداندیشی به شمار می‌روند.

- مقاله معروف «روشنگری چیست؟» کانت نیز ضمن بحث در باب روشنگری و مفهوم آن، به آزاداندیشی نیز اشاراتی

دارد.

-نقد این موضوع که اکثر صاحب‌نظران در پژوهش خویش بدان توجه نکرده، تعریف واضحی از مفهوم آزاداندیشی بیان نکرده، و حدود هر یک مشخص نکردند.

- مطالعات انجام شده تنها یک یا دو عامل فرهنگی یا اجتماعی موثر بر شکل‌گیری آزاداندیشی را بررسی کردند و سایر عوامل را نادیده گرفتند از نقاط قوت این پژوهش این است که می‌تواند حاوی اطلاعات مفید آزاداندیشی در حوزه و دانشگاه می‌باشد. پژوهش حاضر دارای مزایایی است اولاً از روش آمیخته (کیفی- کمی) به موضوع پژوهشی می‌پردازد و ثانیاً صاحب‌نظران و نخبگان کشوری، استانی استفاده نموده و با دیدگانی متفاوت به موضوع پژوهش پرداخته است.

۴. ادبیات و مبانی نظری پژوهش

۴-۱- ادبیات نظری پژوهش

۴-۱-۱- **کرسی آزاد اندیشی چیست:** در واقع کرسی آزاداندیشی بستری برای تحقق گفتگو و تضارب آراء در فضای جامعه و دانشگاه است. بنابراین چگونه بستری است؟ این قالب از زمان شورای عالی انقلاب و فرهنگ به این شکل تصویب شد تعدادی دانشجو و استاد جمع می‌شوند حول محوری که قبلاً اعلام شده و یک موضوع چالشی می‌باشد و قطعاً مخالف و موافق دارد بحث و گفتگو می‌کنند. بنابراین کرسی‌های آزاد اندیشی نمی‌تواند فقط در قالب سخنرانی یا اینکه پرسش و پاسخ باشد بلکه موضوع از نگاه موافق و مخالف مورد توجه قرار می‌گیرد؛ بفرض مقوله حجاب و پوشش و غیره بیشترین موضوعات چالشی در دانشگاه‌ها بوده و قطعاً عده‌ای موافق و مخالف هستند. بنابراین زمینه برای تضارب آراء موافق و مخالف فراهم می‌شود که چالش‌ها را بر ملا می‌کند، ابعاد قضیه را روشن کرده تا موافق و مخالف‌شان را پیدا کنند از یک طرف، و از طرف دیگر رفع برداشت سوء می‌شود، فرد موافق به یک ادله جدید دست پیدا می‌کند و یا شخص مخالف به ادله‌های بیشتری دست پیدا کند (جوانمرد، مصاحبه حضوری، ۱۴۰۱/۲/۳).

۴-۱-۲- **چرایی کرسی‌های آزاد اندیشی:** استقرار برنامه‌های آزاد اندیشی فضا و گفتمان‌های جامعه را شکل می‌دهد «یکی از مهمترین تاثیرات همین فکر کردنهاست (دیدار با نخبگان علمی کشور ۹۰/۷/۱۳)». «این میشود یک فضا، وقتی یک فضای گفتمانی به وجود آمد. همه در آن فضا فکر میکنند. همه در آن فضا جهت‌گیری پیدا می‌کنند. همه در آن فضا کار میکنند (دیدار با نخبگان علمی کشور ۹۰/۷/۱۳)». هر جامعه‌ای برای تعالی نیاز به فکر دارد. آن هم نه این که فقط چند نفر فکر کنند. باید در جامعه نهضت تفکر به راه بیفتد. کرسی‌های آزاد اندیشی با ایجاد بستر گفتگو به دنبال تحریک افکار و اعتقادات افراد است و مخاطبین را مجبور می‌کند که به تفکر بپردازند. «این کرسی‌های آزاداندیشی که ما پیشنهاد کردیم در دانشگاه‌ها و در حوزه‌ها برقرار شود، میتواند یک جریان سیال فکری بسیار با ارزشی را در جامعه به راه بیندازد» (بیانات در حرم امام رضا(ع) ۸۹/۰۱/۰۱). دانشجو بتواند در موضوعات علمی، مذهبی، سیاسی که از دغدغه‌ها و بحث‌ها به سایر دانشجویان پوشش و اهمیت بدهد و اینکه در درونش چند قطبی و جامعیت و تنوع باشد نه انفعالی و جانب‌دارانه و از اظهار نظر در موضوعات مهم

جامعه و نسبت دادن به مخاطبان و موضوعات تکراری جلوگیری نمایند. در جامعه اطمینان حاصل شود که دانشجو شهامت پیدا کند که مسائل را نقد و به چالش بکشد. (شاطری، مصاحبه‌ی حضوری، ۱۴۰۱/۰۲/۱۰)

۳-۱-۴. چگونگی کرسی‌های آزاد اندیشی: بنابراین ما نباید از قالب آزاداندیشی واهمه داشته باشیم. عده‌ای از

تریبون‌های آزاد یا از سخنرانی‌ها تصورهایی دارند، که منجر به مشاجره یا دعوا شدند لذا اجازه نمی‌دهند کرسی آزاداندیشی شکل بگیرند پس ذهنیت افراد از موانع برگزاری کرسی‌ها می‌باشد و تصورات و خاطرات منفی از برگزاری قالب دیگر فرهنگی القا می‌کنند. با تمهید مقدمات قبل از برگزاری کرسی‌ها را آموزش بدهیم و دستورالعمل‌هایی که منجر به فرهنگ سازی کرسی‌ها شوند باید مو به مو به دانشجویان و اساتید دانشگاه‌ها، وزارت علوم و سازمان‌ها ابلاغ شود. اسلام از تاکید بر چند صدایی در مسائل فرعی واهمه ندارد. در صدر اسلام، یهودی با مسلمان بحث می‌کنند در این زمینه قرآن می‌فرماید تعالو الی کلمه صوانا بینا و بینکم. یا بحث مباحثه مطرح می‌شود (جوانمرد، مصاحبه حضوری، ۱۴۰۱/۲/۳).

اولین مرحله مذاکره، مباحثه است و نایستی واهمه‌ای داشته باشیم موقعی در مورد مباحث فکری یا مذهبی بحث‌هایی می‌شد دچار اضطراب و ترس می‌شود. در حالیکه اسلام این طور نیست بنابراین ما نباید از قالب آزاداندیشی واهمه داشته باشیم بنابراین عده‌ای تصورهایی از تریبون‌های آزاد یا از سخنرانی‌ها دارند، که منجر به مشاجره یا دعوا شدند لذا اجازه نمی‌دهند کرسی آزاداندیشی شکل بگیرند پس ذهنیت افراد از موانع برگزاری کرسی‌ها می‌باشد و تصورات و خاطرات منفی از برگزاری قالب دیگر فرهنگی القا می‌کنند. همگرایی و تضاراب آرا امام علی (ع) می‌فرماید (من شاور الناس شارک فی عقولهم) آن کسی که با مردم مشورت کند در عقل و خرد آنها شریک می‌شود نظر صائب تر محکم تر می‌شود و پایبندی ما محکم تر می‌شود. مقام معظم رهبری می‌فرمایند نباید از مذاکره و آزادی رسید و گریخت و نقد و انتقاد را به کالای قاچاق و یک امری تشریفاتی تبدیل کرد متأسفانه بعضی از مناظره و آزاداندیشی کالای قاچاق تبدیل کنند و یک تعبیر بسیار جالبی که رهبری فرمودند و امکان نظارت بر آن سخت شده و از چارچوب عقلانی و قانونی خارج می‌شود این بحث‌ها مربوط به چگونگی اجرای کرسی‌ها می‌باشد (جوانمرد، مصاحبه حضوری، ۱۴۰۱/۲/۳).

۴-۱-۲. دانشگاه آزاد اسلامی و آزاداندیشی:

دانشگاه اسلامی برگزاری کرسی‌های آزاداندیشی متولی نهادینه کردن تربیت سیاسی و فرهنگی، اجتماعی و جامعه پذیری افراد بویژه جوانان را به عهده دارد. یکی از مهمترین خواسته‌ها و انتظارات رهبر معظم انقلاب در دانشگاه‌ها راه اندازی کرسی‌های آزاداندیشی است تا براساس آن سخنان تمام طیف‌ها و جریانات شناسنامه دار آزادانه در جامعه مطرح شود و پس از طرح آزادانه، این سخنان مورد نقد و بررسی قرار بگیرد. دانشگاه آزاد به عنوان یکی از دانشگاه‌های مولود انقلاب، نزدیک به ۴۰ درصد بار آموزش عالی کشور را بردوش می‌کشد. ۴۰ واحد دانشگاهی در کشور، ظرفیت بزرگی برای ایجاد بستری مناسب در راستای شکل‌گیری فضای گفتمانی محسوب می‌شود. ایجاد جریان سیال فکری و پیشرفت علمی فرهنگی دانشگاه و مدیریت فضای احساسی دانشگاه به سمت فضای عقلانی و فکری، از جمله اهداف اصلی برگزاری کرسی‌های آزاداندیشی در دانشگاه آزاد اسلامی متمایل شده است (جهان بین، ۱۳۹۹).

دانشگاه آزاد استان خوزستان یکی از دانشگاه‌های موفق در برگزاری کرسی‌های آزاداندیشی است، در سال (۱۴۰۰) نسبت به سال‌های گذشته برگزاری کرسی‌های آزاداندیشی تقریباً ۲ برابر شده. در حوزه‌های اقتصادی-اجتماعی-سیاسی و مذهبی و فرهنگی یک سری گزاره‌ها و موضوعاتی به دانشجویان داده و به آنها اعلام می‌شود، کاری که دانشگاه آزاد استان انجام داد برای رفع موانع کرسی‌های آزاداندیشی به شکل رقابتی بین دانشجویان در حوزه اقتصاد سوم شدند (شاطری، مصاحبه حضوری، ۱۴۰۰/۲/۱۰).

۴-۱-۳. موانع کرسی‌های آزاد اندیشی

۴-۱-۳-۱. موانع آزاداندیشی از نظر قرآن

با نگاهی گذرا به آیات قرآن ثابت می‌شود از نظر این کتاب آسمانی موانعی برسر راه شکل‌گیری و گسترش آزاداندیشی وجود دارد که چنانچه راه حلی برای مقابله با آنها اندیشیده نشود عملی شدن آزاداندیشی بسیار بعید و چه بسا غیر ممکن خواهد بود. در ادامه به برخی از موانع خردورزی و آزاداندیشی که باتکیه بر آموزه‌های قرآن کریم شناسایی شده است، می‌پردازیم

الف) سیاست زدگی و امنیتی شدن فضای جامعه

یکی از آفت‌های بیرونی آزاداندیشی، جوسازی سیاسی صاحبان قدرت است که با شانتاژ سیاسی مانع تفکر و شناخت حقیقت از سوی مردم شده و در بستر جهل حاصل از این سیاسی کاری فضا را امنیتی کرده و مردم را از حمایت و پیروی از حق باز می‌دارند. آیه زیر یکی از مصادیق بارز این فرایند است. «فَاتِمَا عَلَيْكَ الْبَلَاءُ وَعَلَيْنَا الْحِسَابُ» (رعد آیه ۴۰)

ب) عدم ذکر منبع و مستند گویی

در کرسی‌های آزاداندیشی، دوطرف گفت و گو نسبت به موضوع، از علم و آگاهی لازم و کافی برخوردار باشند زیرا اهداف از گفت و گو و مناظره پسندیده و اکاوی افکار و تضارب آراء دست یابی به حقیقت روشنگری و تولید فکر و نظریه است. خداوند در قرآن بیان می‌دارد: «وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يُجَادِلُ فِي اللَّهِ بِغَيْرِ عِلْمٍ وَيَتَّبِعُ كُلَّ شَيْطَانٍ مَرِيدٍ» (حج/۳) اما متأسفانه حاکمیت بی استدلال، اظهار نظرهای هیجانی، احساسی و فاقد استناد، منجر به عدم شکل‌گیری و گسترش کرسی‌های آزاداندیشی شده است.

آزاداندیشی در قرآن دارای هدفمندی و رسالت است؛ هدف برای این است که توسط آن حقیقتی کشف گردد، ارزش‌های جامعه به رشد و بالندگی برسد و همچنین بتواند مردم را به طرف هنجارهای اسلامی و انسانی سوق دهد. «آزاداندیشی» بهترین فرصت برای مجال دادن به تفکرها و جریان‌های گوناگون فکری است تا از این طریق خطا و صواب مدعیان حقیقت روشن گردد و در منطلق قرآنی در میدان‌های گفتگو و تضارب آراء کسی نباید از آزاداندیشی سوء استفاده کند و به جامعه و دیگر ادیان و مذاهب، اهانت کند و به تشویش اذهان و توهین مبادرت ورزد.

۴-۱-۴. موانع آزاداندیشی از نظر علامه طباطبائی

علامه ضمن بر شمردن انحرافات فکری رخ داده در عالم تفسیر به برخی از موانع آزاداندیشی اشاره کرده است. انس و عادت انسان به محسوسات و علم زدگی از مهمترین موانع آزاداندیشی از منظر علامه طباطبائی است.

الف) انس و عادت انسان به محسوسات

انس و عادت انسان به عنوان یکی از موانع آزاداندیشی است. از نظر علامه انس و عادت باعث شده که مقلدین از اصحاب حدیث، چون فرقه حشویه، و مجسمه، به ظواهر آیات جمود کرده و آیات را به همان ظواهر تفسیر کنند (ر.ک: طباطبایی، ۱۳۷۴، ج ۱: ۱۸-۱۷).

ب) علم زدگی

از منظر علامه، علم زدگی نیز از موانع آزاداندیشی است. علامه اذعان می‌کند: «جمعی که خود را مسلمان می‌دانند، در اثر فرورفتگی و غور در علوم طبیعی، و امثال آن، که اساسش حس و تجربه است، و نیز غور در مسائل اجتماعی، که اساسش تجربه و آمارگیری است، روحیه حسی گری پیدا کرده و یا به طرف مذهب مادی و حس سابق اروپایی تمایل پیدا کرده و یا به سمت مذهب اصالت عمل متمایل شود (طباطبایی، ۱۳۷۴، ج ۱: ۱۲).

۴-۱-۵. موانع آزاداندیشی از دیدگاه صاحب نظران

موقعی که مقام معظم رهبری کرسی آزاداندیشی را مطرح فرمودند این امر را مطرح کردند که فضای ایجاد کنیم که موانع سر راه کرسی آزاداندیشی در دانشگاه و جامعه را بردارد. پس نکته اول اینکه تعریف درستی از آزادی و آزاداندیشی و کرسی‌های آزاداندیشی داشته باشیم و یکی از موانع بزرگ کرسی‌های آزاداندیشی تعریف آن است. در واقع درست تبیین نشده منظور از کرسی آزاداندیشی چیست. یکی دیگر از موانع اجرایی عدم وجود یک سامانه می‌باشد. موانع اجرایی باید خودش پیشنهاد اجرایی داشته باشد که همه دانشگاه به آن متصل شوند حداقل بتوانیم رصد کنیم فلان تشکل و هر انجمنی در سامانه بتواند درخواست برگزاری کرسی‌ها بدهد، اگر با درخواست موافقت شد که کار را دنبال می‌کنند و اگر در سامانه برگزار نشد حداقل یک مسئولی، مدیری، کارشناسی، باشد که جوابگوی چرا رد شد و به چه دلیلی اجرا نشد، باشد. گروه دانشگاه یا معاونت دانشجویی و غیره... ترس دارند، دستگاه‌های بیرون خواهان عدم برگزاری کرسی‌ها هستند. اینها جزو دسته موانع اجرایی مشخص هستند (انتظاری، مصاحبه غیر حضوری، ۱۴۰۱/۱/۱۵).

از هنگامی که رهبر تاکید کردند در خصوص برگزاری کرسی‌های آزاد اندیشی شاید مقاومت غیر رسمی در بدنه بعضی از دانشگاهیان ایجاد شد برای این که این کرسی‌ها پیگیری نشوند و برگزاری آنها تبدیل به واهمه‌ای برای بعضی دانشگاهی‌ها شود. جزم گرایی و عدم انعطاف در موضوعات غیر اساسی اجتماعی سیاسی فرهنگی وقتی که احساس می‌شد انعطافی در مسائل فرهنگی اجتماعی سیاسی نیست یا جزم گرایی متعصبانه خاصی در فضاها اجتماعی فرهنگی سیاسی وجود دارد مانع برگزاری کرسی‌های آزاد اندیشی است (حزبه زاده، مصاحبه حضوری، ۱۴۰۱/۳/۲۵). یکی از موانع این است که کرسی‌های آزاداندیشی و نظریه پردازی ناقص به دنیا آمدند. دلیل اول اینکه ناقص هستند این است که ماهیت راهبردی آن از طرف نظام و ولایت هدف گذاری نشده و مسائل استانها و کشور احصا نشدند بایستی یک سری مسائل گذاشته شود بطور مثال اگر کسی از شهر اهواز- هویزه- سوسنگرد بخواهد آزاداندیشی یا نظریه پردازی بکند و ارزش آزاداندیشی یا نظریه پردازی را بدانند، در واقع خوب

احصا نشده است که یعنی طرح مسئله یا موضوع کنیم و به تبع آن مسئله را حل می‌کنیم (شهرداری، مصاحبه حضوری، ۱۴۰۱/۱۲/۲۵). موانع دیگر کرسی‌های آزاداندیشی به خوبی برای دانشجو تفهیم، طرح و جا افتاده نشده- کرسی آزاداندیشی چه هست، کیفیت کار به چه شکلی است، لذا عدم ترس از این مسئله برای دانشجویان جا نیفتاده است (شاطری، مصاحبه حضوری، ۱۴۰۱/۲/۱۰). علت اجرا نشدن کرسی‌ها به عدم فهم درست بیانات حضرت آقا در مورد اجرای کرسی‌های آزاد اندیشی و بخشی دیگر به مسئولین بر می‌گردد (مولوی، مصاحبه حضوری، ۱۴۰۱/۱/۲۰).

۴-۲. مبانی نظری پژوهش

نظریه پردازان حوزه علوم انسانی معتقدند که اگر فضایی برای بازگو کردن فکر و نقطه نظرات ایجاد نشود، افکار همانند آب راکدی خواهند بود که هیچ کمکی به رشد علمی و فرهنگی جامعه نخواهند کرد. با این اوصاف بیان نقطه نظرات و تضارب آرا در مسیر رشد علمی، نیازمند شکل‌گیری **بستر** گفتمانی سالم است که در اندیشه مقام معظم رهبری، با عنوان «کرسی آزاد اندیشی» از آن یاد می‌شود.

تعلق یک موجود به غایت و کمال نهایی خودش، بر خلاف نظر متفکران غربی «از خود بیگانه شدن» نیست، در خود فرو رفتن بیشتر است، یعنی بیش‌تر «خود، خود شدن» است. آزادی اگر به این مرحله برسد که انسان حتی از غایت و کمال خودش آزاد باشد، یعنی حتی از خودش آزاد باشد، از خود بیگانگی می‌آورد، و بر ضد کمال انسانی است. آزادی اگر بخواهد شامل کمال موجود باشد، یعنی شامل چیزی که مرحله‌ی تکاملی آن موجود است، به این معنا که من حتی از مرحله‌ی تکاملی خودم آزاد هستم، مفهومی این است که من از «خود» کامل‌ترم و «خود» ناقص‌ترم من از «خود» کامل‌ترم من، آزاد است. این آزادی بیشتر انسان را از خودش دور می‌کند تا از این وابستگی. در این مکتب میان وابستگی به غیر و بیگانه، با وابستگی به خود- یعنی وابستگی به چیزی که مرحله‌ی کمال خود است- تفکیک نشده است (مطهری، ۱۳۷۳ الف، ۳۳۹).

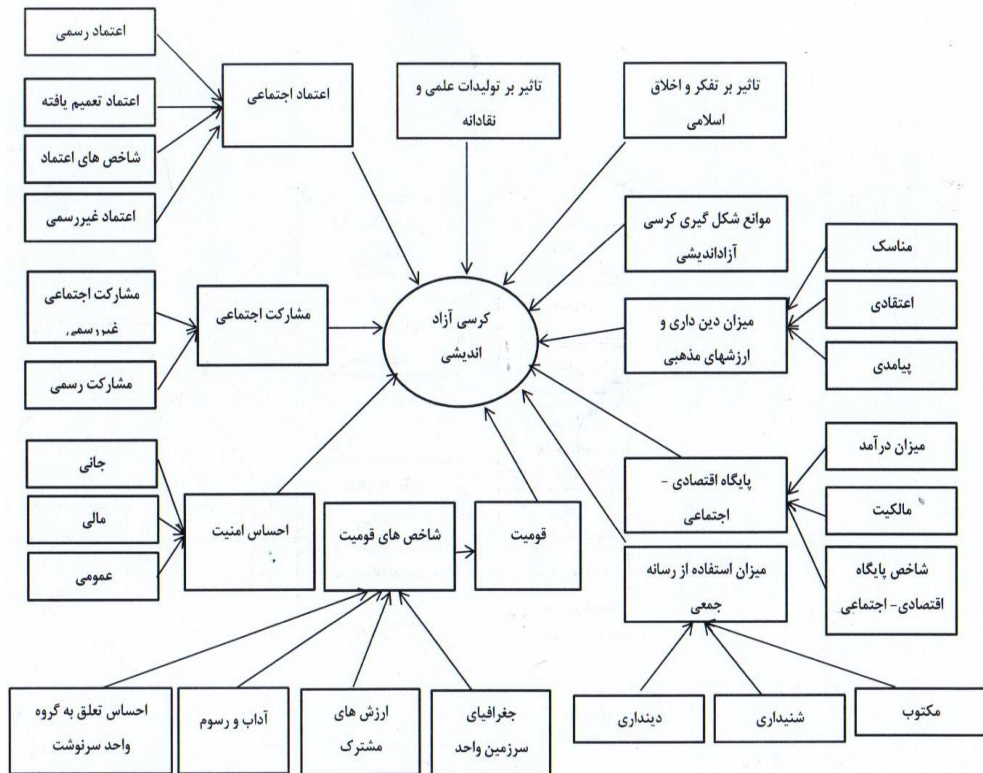
امنیت در اندیشه شهید مطهری به‌مثابه یک سرمایه در زندگی مطرح می‌باشد و در یکی از بیانات ایشان آمده که «امنیت یکی از مقدسات بشر است.» (مطهری، ج ۲۱، ص ۴۵۹) به اعتقاد مطهری، ناامنی سبب می‌شود که مردم بهره‌درست از نعمتها نبرند و با خود نعمت دشمن شوند (مطهری، ج ۱، ص ۲۶۷). در مقابل امنیت نیز واهمه، خوف و ترس قرار می‌گیرد (مطهری، ۵۵)

از آنجاییکه تحقیق حاضر در مورد مطالعه جامعه شناختی موانع شکل‌گیری کرسی‌های آزاداندیشی در دانشگاه‌ها می‌باشد نظریه‌های جامعه‌شناسی خاصی در مورد آزاداندیشی وجود ندارد از نزدیک‌ترین نظریه‌ها استفاده می‌گردد.

جدول شماره ۱: چارچوب نظری پژوهش

راجرز	«تئوری نشر نوآوری»، رسانه‌ها حاصل اندیشه‌ها، ایده‌ها و ارزش‌های نوگرایانه در جامعه و ارزش‌های سنتی را به چالش می‌کشند (ساعی، ۱۳۹۱، ۱۱۵).
لرنر	وسایل ارتباط جمعی باعث مشارکت در جامعه نوین بوده و مستقیماً بر نگرش‌ها و رفتار اثر می‌گذارند، به فرو پاشی سنت گرایی کمک می‌کنند و شرایط زندگی بهتر می‌شود. جامعه جدید یک جامعه مشارکتی است (کازانو، ۱۳۸۷، ۳۱۴).
اینگلهارت	اعتماد اجتماعی نقش بسیار مهمی در جامعه ایفا می‌کند و پیش نیاز فرهنگ مدنی و ایجاد دموکراسی پایدار محسوب می‌شود و به مردم کمک می‌کند علایق و منافع خود را با دیگران هماهنگ کنند و خدمت لازم و از همه مهمتر ارتباط و گفتگوها را میسر و مستحکم می‌کند (بحری پور، ۱۳۹۲).
گیدنز	در جهان مدرن رسانه‌ها درک فرد از روابطش را تغییر می‌دهند افکار اطلاعاتی که در جامعه منتشر می‌شود فقط بازتابی از جهان اجتماعی نیستند بلکه یکی از نیروهای مهم در شکل‌گیری جهان اجتماعی و هویت اجتماعی رسانه‌ها هستند (گیدنز، ۱۳۸۵: ۸۷).
هابرماس	تفکر هابرماس بر این اساس است که اهمیت دین را در حوزه عمومی به رسمیت بشناسد، زیست جهان را بدون استفاده از دین عبث و بی‌هدف می‌پندارد و نظریه انتقادی را بدون معارف فرهنگی دینی را فقیر می‌شمارد و دین تصویری بهتر از جامعه بر پایه صلح و آزادی برای بشر ترسیم می‌کند. معتقد است دین را بخش ضروری و زیر بنایی زیست جهان میدانند. (معصومه، بهرام، ۱۳۹۹).
میل	میل بر این اعتقاد است که شادکامی فرد در بستر حفظ آزادی و امنیت او بدست می‌آید و تأمین این دو در گروی احترام همگام به آن است. (میل، ۱۸؛ ۱۴۴)
کن	کن، امنیت فکری را وجهی اساسی از امنیت اجتماعی می‌داند؛ زیرا جامعه برای رسیدن به نظم اجتماعی که اساس اصلی امنیت است، نیازمند تبادل اندیشه‌ها و عقاید در شرایط آرام و بدون نگرانی و ریسک است که این امر در گرو امنیت فکری است. مصونیت اندیشه‌ها از ریسک‌هایی چون سانسور، نداشتن آزادی بیان، عقاید نوآورانه و خلاق، می‌تواند جامعه را در روند عادی امنیت قرار دهد و نظم اجتماعی نهادینه شده را ایجاد کند (صالحی امیر و افشاری نادری، ۱۳۹۰: ۵۷-۵۶).
مویینهان	قومیت به عنوان وسایل تجلی و پیشبرد منابع اقتصادی و سیاسی است
بورددیو	پایگاه اقتصادی-اجتماعی پیچیده و چند وجهی شبکه ای از هنجارها و ارزش‌ها، ارتباطات

۵. مدل تحلیلی پژوهش

نمودار ۱: مدل مفهومی پژوهش

۶. روش تحقیق

پژوهش حاضر به روش آمیخته (اکتشافی) ^۴ انجام شده است. در این نوع پژوهش ابتدا داده‌های کیفی گردآوری شده و داده‌های این بخش مقدمه و پایه‌ی انجام بخش کمی می‌باشند (کرسول ۲۰۰۳).^۵ در پژوهش حاضر ابتدا در بخش کیفی، مهم‌ترین مولفه‌های مرتبط با شکل‌گیری کرسی‌های آزاد اندیشی شناسایی شده و سپس وضع موجود از دیدگاه دانشجویان دانشگاه‌های آزاد اسلامی خوزستان ارزیابی گردید. هدف پژوهش حاضر کاربردی است و از آنجا که قصد اصلی پژوهش درک تجارب اساتید و خبرگان در خصوص تشکیل کرسی‌های آزاد اندیشی در دانشگاه‌های آزاد استان خوزستان بوده است، از روش کیفی پدیدارشناسی استفاده شد.

۶-۱. جامعه آماری و روش نمونه‌گیری حجم نمونه (کیفی - کمی)

در بخش کیفی جامعه آماری، محقق با ۱۳ نفر از مسئولین، اساتید دانشگاه و متخصصین از حوزه، نهاد رهبری در دانشگاه، و صاحب نظران در خصوص کرسی‌های آزاد اندیشی در استان و خارج از استان مصاحبه‌های عمیق نمود. حجم نمونه به روش هدفمند و در دسترس صاحب‌نظرانی که مایل به همکاری بودند انتخاب شد. در این پژوهش از روش اشباع جهت کفایت نمونه‌گیری استفاده شد. جامعه آماری بخش کمی مطالعه، شامل همه دانشجویان دانشگاه‌های آزاد اسلامی استان خوزستان که تعداد آن‌ها در سال تحصیلی ۱۴۰۲ - ۱۴۰۱ بر اساس آخرین آمار ۶۰۶۴۱ نفر بود، انتخاب شدند از آنجا که به طور طبیعی امکان مطالعه دیدگاه‌های همه دانشجویان امکان‌پذیر نبود، از شیوه «نمونه‌گیری» برای تعیین نظریه‌های افراد مورد مطالعه استفاده شد. نمونه‌گیری با استفاده از روش مورگان انجام شد. و ۴۲۶ دانشجو جهت پرسشگری انتخاب شدند. سپس با محاسبه سهم جمعیت دانشگاه‌های مختلف از کل جمعیت دانشگاه آزاد استان خوزستان، سهم هر دانشگاه از کل نمونه آماری به دست آمد. که پس از هماهنگی با مسئولین ذی ربط و موافقت دانشجویان پرسشگری و جمع‌آوری داده‌ها انجام شد.

۶-۲. ابزار تجزیه و تحلیل داده‌ها

در این قسمت به منظور پاسخگویی به مسئله تدوین شده و رد یا یا اثبات فرضیات و یا سوالات پژوهش که در این پژوهش به عنوان موتور اصلی پژوهش در نظر گرفته شده اند، از روش‌های مختلف آماری اعم از توصیفی و استنباطی برای تجزیه و تحلیل اطلاعات استفاده شده است. سپس کلیه داده‌ها با استفاده از کامپیوتر و از طریق نرم افزار آماری به ویژه نرم افزارهای Amos، spss در دو بخش روش‌های توصیفی و استنباطی مورد تجزیه و تحلیل قرار می‌گیرد. جهت توصیف نمونه آماری و داده‌های حاصل از متغیرهای پژوهشی ابتدا ویژگی‌های جمعیت شناختی، اعضای نمونه از قبیل (جنس، سن، تحصیلات، ... پژوهشی محاسبه و سپس شاخص‌های توصیفی مربوط به متغیرهای اصلی (عوامل موثر و کرسی‌های آزاداندیشی، جدول‌ها، نمودارهای مربوط به آن‌ها محاسبه شده است. در بخش استنباطی به منظور آزمون فرضیه‌های پژوهش و پاسخگویی به سوالات پژوهش و به عبارتی تعمیم نتایج بدست آمده از نمونه جامعه آماری تحقیق از آزمون‌های معنادار استفاده می‌شود که نتایج در

^۴ Exploratory-mixed-metod

^۵ Creswell

جدول ثبت می‌شود. از آزمون کولموگروف-اسمیرنوف (k.s) برای نرمال داده متغیر کمی استفاده شد و همچنین از آزمون‌های همبستگی و رگرسیون چند متغیره و تحلیل واریانس و همچنین از معادلات ساختاری جهت تأیید مدل نظری استفاده شده است.

۷. یافته‌های پژوهش بخش کیفی و کمی

۷-۱. روش شناسی پژوهش کیفی

مشارکت کنندگان، ۱۳ نفر از مسئولین، متخصصین، خبرگان و افراد آگاه در زمینه مرتبط با برگزاری کرسی‌های آزاد اندیشی در استان خوزستان و کشور بودند.

برخلاف تحقیقات کمی هیچ قاعده یا رویه‌ی آشکار و توافق شده‌ای برای تحلیل داده‌های کیفی وجود ندارد و روش‌های گوناگون به طرق مختلف با داده‌ها مواجه می‌شود.

سپس در جدول کد شیت / کدهای تکراری، کدهای تکرار شده در مصاحبه‌ها به یک کد تبدیل شدند. مرحله دوم: روند حذف و ادغام مفاهیم موجود برای یافتن رابطه میان آن‌ها و مقوله‌ها انجام گرفت.

در این مرحله کد گذاری سطح دوم / طبقه بندی سطح اول: رابطه بین مفاهیم بدست آمده از مصاحبه‌ها کشف و مفاهیم تکراری در هم ادغام و یا حذف شدند. این مرحله موجب بدست آمدن مصاحبه‌های طبقه اول شد. مرحله سوم: کد گذاری باز: کد گذاری سطح سوم / طبقه بندی مجدد و سطح بالا، در این مرحله زیرطبقات و طبقات شکل گرفته از تحلیل داده‌ها مشخص شد. در این مرحله اصول مرحله دوم را بر روی کدهای حاصله اعمال کرده، و با ادغام و حذف برخی از کدها به مقوله‌های نهایی، طبقات اصلی رسیدیم.

جدول شماره ۲: نمونه‌ای از تهیه کدهای باز اولیه در مطالعه

کدگذاری باز / کدهای باز اولیه	
نمونه‌ای از تحلیل داده‌ها برای بدست آوردن مفاهیم	
کد اولیه	متن
۱-تشکیل نشدن بدلیل اینکه بحث سنگینی است ۲-نگرانی از ایراد سن جدید ۳-ساختار شکنانه بودن	این ابهام وجود دارد که چرا این کرسی‌ها جا نمی‌افتد یعنی وقتی صحبت از کرسی‌های آزاد اندیشی می‌شود <u>انگار بحث سنگینی است</u> ، یکی از علل اینکه کرسی‌های آزاد اندیشی جا نمی‌افتد این است که معمولاً <u>سخن جدیدی ایراد می‌شود</u> یعنی گاهی اوقات <u>ساختار تشکیل شکنانه</u> می‌شود اینها برای افراد سنگین هستند. ۰۰۰۰ (استاد ۱)
۴-ترس دانشجویان از نقد کردن ۵-ترس از تبعات شرکت ۶-ایجاد جو اطمینان	یکی از موانع برگزاری کرسی‌های آزاداندیشی <u>ترس دانشجویان از نقد مسئله است</u> . بعضاً <u>از تبعاتش می‌ترسند</u> که در این دوره به دانشجویان این <u>اطمینان دادیم</u> که منتقد قرائت رسمی هستید اما یک سری <u>خطوط قرمز</u> باید رعایت شود اما مسائل یک سری منتقد و یک سری موافق دارند مثلاً <u>توافق برلین</u> ، <u>برجام</u> ، و غیره طبیعی است..... (استاد ۲)

جدول شماره ۳: شیت/مرحله جمع کردن کدهای تکراری

کد شیت / کدهای تکراری
نمونه ای از تهیه کد شیت داده‌های تکراری
،،۴،۵، تاکید بر ترس از شرکت در کرسی‌ها
،،،۶، ایجاد فضای اطمینان و اعتماد

جدول شماره ۴: کدگذاری سطح دوم / طبقه بندی سطح اول بدست آوردن طبقه اولیه

کد گذاری سطح دوم و طبقه اولیه		
نمونه ای از چگونگی شکل گیری طبقات اولیه		
کدهای اولیه	کد اولیه	طبقه اولیه
تاکید بر ترس از تبعات شرکت در کرسی‌ها(،۴،۵)	عدم نقد کردن بدلیل ترس از تبعات آن	جو امنیتی
فضای اطمینان در جامعه(،،،۶)	ایجاد فضای مطمئن و آرام	ایجاد اعتماد
.....		

جدول شماره ۵: طبقات اولیه

کدگذاری باز: کدگذاری سطح دوم / طبقه‌های سطح اول (شکل گیری تدریجی)	
نمونه ای از طبقات اولیه استخراج شده	
۱- فضای امنیتی	۸- فرهنگ سازی
۲- عدم درک ضرورت و اهمیت	۹- همگرایی و تضارب آراء
۳- عدم دسته بندی موضوعات	۱۰- جهاد تبیین
۴- رسانه	۱۱- گفتمان سازی
۵- آئین نامه و قانونگذار	۱۲- تعصبات قومی
۶- آموزش	۱۳- آزاد اندیشی
۷- پایگاه اقتصادی	۱۴- خرده فرهنگ
.....	
نمونه ای از کدگذاری باز: کدگذاری سطح سوم /	
طبقه بندی مجدد و سطح بالا	
زیر مفهوم‌ها	مفاهیم / طبقات اصلی
فضای امنیتی	امنیت اجتماعی

قومیت	تعصبات قومی
	خرده فرهنگ
رسانه‌های جمعی	آموزش
	فرهنگ سازی
	رسانه

۲-۷. یافته‌های بخش کمی پژوهش

در بخش کمی، برای دستیابی به اهداف پژوهش از روش نمونه گیری تصادفی ساده و حجم نمونه بر اساس جدول مورگان ۴۲۶ دانشجو از کل جامعه آماری ۶۰۶۴۱ نفر انتخاب و پس از هماهنگی با مسئولین ذیربط و موافقت دانشجویان پرسشگری و جمع آوری داده‌ها انجام، و برای بررسی نتایج از آزمون‌ها ضریب همبستگی و رگرسیون و ... استفاده می‌شود. برای تحلیل داده‌ها از نرم افزار Amos , spss استفاده شده و نتایج به دست آمده از تحلیل داده‌ها در جدول‌ها نشان داده شده است.

بنابراین می‌توان چنین استنباط کرد که همبستگی‌های موجود در مدل، قابل قبول بوده و پیش بینی کنندگی متغیرهای مستقلی که روابط آنها معنی دار می‌باشد، نیز مورد تایید است.

جدول شماره ۶: یافته‌های برازش مدل

مقدار	دامنه قابل قبول	شاخص‌های برازش
۰/۹۹	$GFI \geq 0/9$	شاخص نیکویی برازش GFI
۰/۹۶	$AGFI \geq 0/9$	شاخص نیکویی برازش اصلاح شده AGFI
۰/۹۸	$NFI \geq 0/9$	شاخص برازش هنجار شده NFI
۰/۹۸	$CFI \geq 0/9$	شاخص برازش تطبیقی CFI
۰/۹۸	$IFI \geq 0/9$	شاخص برازش افزایشی IFI
۰/۰۵۸	$RMSEA \leq 0/08$	ریشه میانگین مربعات خطای برآورد RMSEA
۲/۴	$1 \leq CMIN/DF \leq 3$	کای اسکور بهنجار شده به درجه آزادی CMIN/DF
p= /۰۶۵		

۸. نتایج فرضیات پژوهش

۸-۱. نتایج فرضیه‌های اصلی پژوهش

جدول شماره ۷: نتایج تحلیل رگرسیون خطی ساده برای پیش بینی تشکیل کرسی‌های آزاد اندیشی براساس اعتماد دانشجویان

متغیر پیش بین	B	SE	β	t	sig
اعتماد دانشجویان	-.۲۳۴	۰/۰۴۱	-۰/۲۶۸	-۵/۷۱۱	۰/۰۰۰
$R^2 = ۰/۰۷۲$					

جدول شماره ۸: نتایج تحلیل رگرسیون خطی ساده برای پیش بینی تشکیل کرسی‌های آزاد اندیشی براساس قومیت

متغیر پیش بین	B	SE	β	t	sig
قومیت	-۰/۴۱۰	۰/۰۵۲	-۰/۳۵۸	-۷/۸۷۹	۰/۰۰۰
$R^2 = ۰/۱۲۸$					

جدول شماره ۹: نتایج تحلیل رگرسیون خطی ساده برای پیش بینی تشکیل کرسی‌های آزاد اندیشی براساس مشارکت اجتماعی

متغیر پیش بین	B	SE	β	t	sig
مشارکت اجتماعی	-.۲۵۸	۰/۰۴۰	-۰/۳۰۰	۶/۴۶	۰/۰۰۰
$R^2 = ۰/۰۹۰$					

جدول شماره ۱۰: نتایج تحلیل رگرسیون خطی ساده برای پیش بینی تشکیل کرسی‌های آزاد اندیشی براساس میزان دینداری و ارزش‌های مذهبی

متغیر پیش بین	B	SE	β	t	sig
میزان دینداری و ارزش‌های مذهبی	۰/۴۹۵	۰/۰۴۰	۰/۵۱۴	۱۲/۳۲۸	۰/۰۰۰
$R^2 = ۰/۲۶۴$					

جدول شماره ۱۱: نتایج تحلیل رگرسیون خطی ساده برای پیش بینی تشکیل کرسی‌های آزاد اندیشی براساس استفاده از رسانه‌های جمعی

متغیر	B	SE	β	t	sig
پیش بین رسانه‌های جمعی	-۰/۴۰۸	۰/۰۵۰	-۰/۳۷۲	-۸/۲۴۱	۰/۰۰۰
$r^2 = ۰/۱۳۸R$					

جدول شماره ۱۲: نتایج تحلیل رگرسیون خطی ساده برای پیش بینی تشکیل کرسی‌های آزاد اندیشی براساس احساس امنیت

متغیر	B	SE	β	t	sig
پیش بین احساس امنیت	۰/۴۵۶	۰/۰۴۹	۰/۴۱۹	۴۹۸/۹	۰/۰۰۰
$r^2 = ۰/۱۷۶R$					

جدول شماره ۱۳: نتایج تحلیل رگرسیون خطی ساده برای پیش بینی تشکیل کرسی‌های آزاد اندیشی براساس پایگاه اقتصادی - اجتماعی

متغیر	B	SE	β	t	sig
پیش بین پایگاه اقتصادی - اجتماعی	-۰/۳۲۹	/۰۴۶	-۰/۳۳۰	-۷/۱۸۵	۰/۰۰۰
$r^2 = ۰/۱۰۹R$					

جدول شماره ۱۴: ضریب همبستگی پیرسون

متغیرها	اعتماد	رسانه‌های جمعی داخلی	مشارکت اجتماعی	قومیت	میزان دینداری و ارزش‌های مذهبی	احساس امنیت	پایگاه اقتصادی اجتماعی
تشکل کرسی‌های آزاد اندیشی	۰/۳۲۷**	۰/۳۸۱**	۰/۳۸۲**	-۰/۳۶۷**	۰/۵۲۳**	۰/۴۲۳**	-۰/۳۴۶**
معنی داری	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰

همانطور که در جدول بالا مشاهده می‌شود، رابطه بین متغیرهای مستقل و وابسته معنی دار می‌باشد. $\text{sig} < 0.01$. بیشترین شدت همستگی در میزان دینداری و ارزش‌های مذهبی (۰/۵۲۳)، احساس امنیت (۰/۴۲۳) و مشارکت اجتماعی (۰/۳۸۲) مشاهده گردید.

۱۱. نتایج فرضیه‌های فرعی پژوهش

در این مرحله به دلیل رتبه‌ای بودن متغیرهای مورد بررسی با استفاده از ضریب همبستگی اسپیرمن به بررسی رابطه بین متغیرهای مستقل با وابسته می‌پردازیم.

ضریب همبستگی اسپیرمن

متغیرها	جنسیت	تاہل	سن	مقطع تحصیلی	گروه تحصیلی	وضعیت سکونت
شکل‌گیری کرسی‌های آزاد اندیشی	۰/۰۱۱	-۰/۱۲۳*	۰/۰۹۶*	-۰/۱۹۶**	۰/۰۳۱	۰/۰۵۷
سطح معنی داری	۰/۸۱۶	۰/۰۱۱	۰/۰۴۷	۰,۰۰۰	۰/۵۲۰	۰/۲۳۸

** سطح معنی داری ۰/۰۱ * سطح معنی داری ۰/۰۵

بر اساس جدول فوق شکل‌گیری کرسی‌های آزاد اندیشی با تاہل، سن و مقطع تحصیلی به ترتیب ارتباط معنی داری داشت.

نتیجه گیری

به منظور پاسخ‌دهی به سؤال اصلی پژوهش مطالعه جامعه‌شناختی موانع شکل‌گیری کرسی‌های آزاداندیشی در دانشگاه‌ها از روش (کیفی - کمی) استفاده شد، بدین منظور با ۱۳ نفر از متخصصان، نخبگان حوزه کرسی‌های آزاداندیشی مصاحبه شد. از طریق کدگذاری ۴۸ مفهوم مرتبط بدست آمد، که مفاهیم مربوط به مؤلفه‌های جامعه‌شناختی تشکیل کرسی‌های آزاداندیشی از آنها استخراج گردید. این مؤلفه‌ها شامل سه مؤلفه اصلی ۱- اهمیت و فواید آزاداندیشی، ۲- مؤلفه‌های تأثیرگذار در ارتقای کرسی‌های آزاداندیشی و ۳- موانع کرسی‌های آزاداندیشی بود که به ۱۵ زیر مؤلفه موثر بر تشریح یا توضیح کرسی‌های آزاداندیشی طبقه‌بندی شدند. نتایج پژوهش حاضر نشان داد، همگی مصاحبه‌شوندگان بر اساس ترکیب آرا در مورد تشکیل کرسی‌های آزاداندیشی در دانشگاه‌ها اتفاق نظر دارند، اما رویکرد و پاسخ‌هایشان به سؤال اصلی پژوهش متفاوت بود و بر اساس سؤالات و اطلاعات نظر و مفهومی مدیران، و صاحب‌نظران مرتبط با تشکیل کرسی‌های آزاداندیشی میان عوامل اعتماد اجتماعی، قومیت، مشارکت اجتماعی میزان دین‌داری و ارزش‌های مذهبی، میزان استفاده از رسانه‌های جمعی، احساس امنیت و پایگاه اقتصادی - اجتماعی با تشکیل کرسی‌های آزاداندیشی رابطه مستقیم و معناداری وجود دارد، در کل نتایج تحلیل نشان داد چگونه ترکیب خلاقانه‌ی ۱۳ متخصص و مدیر مرتبط با تشکیل کرسی‌های آزاداندیشی به تحقق آزاداندیشی و رفع موانع آن منجر می‌شود.

در این پژوهش کلیه فرضیه‌های پژوهشی با استفاده از آزمون‌های متناسب با فرضیه‌ها انجام و با اطمینان ۹۵ درصد مورد تأیید قرار گرفته‌اند. متغیرهای عمده این پژوهش به ترتیب عبارتند از اعتماد اجتماعی، قومیت، مشارکت اجتماعی، میزان دین‌داری و ارزش‌های مذهبی، میزان استفاده از رسانه‌های جمعی، احساس امنیت و پایگاه اقتصادی - اجتماعی. این متغیرها بر تشکیل کرسی‌های آزاداندیشی تأثیر مثبت داشته‌اند به عبارتی با افزایش هر کدام از متغیرهای مدل پژوهشی مانند اعتماد اجتماعی، قومیت، مشارکت اجتماعی، دین‌داری و ارزش‌های مذهبی، رسانه‌های جمعی، احساس امنیت و پایگاه اقتصادی - اجتماعی باعث افزایش تشکیل کرسی‌های آزاداندیشی می‌شود در این بین متغیرهای ارائه شده بیشترین تأثیر را دین‌داری و ارزش‌های مذهبی، و احساس امنیت به ترتیب ۰/۵۲۳ و ۰/۴۲۷ داشته‌اند. در این راستا با توجه به نتایج حاصل می‌توان به عامل دین‌داری و ارزش‌های مذهبی بعنوان یک متغیر مهم و تأثیرگذار تأکید نمود و لازم به ذکر است به متغیرهای دیگر توجه جدی شود.

کرسی‌های آزاداندیشی یکی از دغدغه‌های جامعه امروز ایران و به‌ویژه مقام معظم رهبری است باید با حمایت همه‌جانبه شکل‌گیری و گسترش کرسی‌های آزاداندیشی را به یک دغدغه فرهنگی و گفتمان در دانشگاه تبدیل کرد در همین راستا به منظور رفع موانع شکل‌گیری کرسی‌های آزاداندیشی باید اقدام به قالب سند تدوین چشم‌انداز نموده و اهمیت و عوامل تأثیرگذار و موانع آزاداندیشی را شناسایی نمود و از آسیب‌ها و چالش‌های جامعه جلوگیری بعمل آید و زمانی به توسعه همه‌جانبه خواهد رسید که همه مشکلات و آسیب‌ها برچیده شوند. همچنین رفع نبود نگاه اجتماعی و فرهنگی در زمینه شکل‌گیری کرسی‌های اجتماعی نیازمند فرهنگی سازی و بروز رسانی قوانین، تفاهم‌نامه، آئین‌نامه در این حوزه از اهمیت ویژه برخوردار می‌باشد؛ چراکه بسیاری از قوانین و آیین‌نامه و تعاریف نیازمند اصلاحات می‌باشد. در اغلب سخنان مقام معظم رهبری در

خصوص تدوین سند چشم انداز و محقق شدن این امر لحاظ شود که در برقراری گفتمان‌های آزاداندیشی در دانشگاه‌ها تأکید شده است. لذا لازم بذکر است شروع کرسی‌های آزاداندیشی در ایران و به تبع آن در دانشگاه و حوزه ارتباط مستقیم با پیشرفت و توسعه همه جانبه کشور دارد. با اتکا به توان مدیران، نخبگان این موانع شناسایی و رفع شود. همچنین با توجه به فرمایشات مقام معظم رهبری در سال‌های اخیر در خصوص آزاداندیشی امید است با همراه سازی اساتید و دانشجویان ، طلبه‌ها در این باره آینده خوبی ترسیم شود.

فهرست منابع

• قرآن کریم

- ۱- آریا خاکی، مهدی. (۱۴۰۰). معاونت علمی پژوهشی حوزه‌های علمیه استان خوزستان، مصاحبه حضوری (۱۴۰۰/۱۲/۲۰)
- ۲- انتظاری، مهدی. خسروپناه، عبدالحسین. (۱۳۵۹). **ارائه راهبردهای تحول در حوزه آزاداندیشی مبتنی بر تحلیل بیانات مقام معظم رهبری و آسیب شناسی وضعیت موجود**، نشریه مطالعات معرفتی در دانشگاه اسلامی، سال بیستم، شماره چهارم، صص ۲۶-۱.
- ۳- انتظاری، مهدی. (۱۴۰۱). معاون خانه ملی گفتگوی آزاد در سازمان مرکزی، مصاحبه غیرحضوری، ۱۴۰۱/۱/۱۵
- ۴- بشارتی، محمدرضا. گودرزی، غلامرضا. (۱۳۸۶). **جایگاه رفیع آزادی و نقش محوری آزاداندیشی در تفکرات امام خمینی**، آفتاب، شماره ۱۹.
- ۵- بکار، عثمان (۱۳۸۷) تاریخ و فلسفه علوم اسلامی، ترجمه محمد رضا مباح، مشهد، بنیاد پژوهشهای استان قدس رضوی.
- ۶- بهرام، معصومه (۱۳۹۹) فرایند تحول فکری هابرماس در مورد دین کد خبر ۴۹۶۱۴۸۳
- ۷- پورحسن، علیرضا. (۱۴۰۱). مسئول برگزاری کرسی‌های آزاداندیشی بسیج دانشجویی استان خوزستان، مصاحبه حضوری ۱۴۰۱/۱/۲۰.
- ۸- جهان بین، معاونت فرهنگی دانشجویی دانشگاه آزاد، مصاحبه، تاریخ انتشار: ۱۳۹۹/۰۷/۲۱، کد خبر: ۱۰۷۶۳۶۴
- ۹- جوانمردزاده، عبدالباری (۱۴۰۱)، نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری دانشگاه‌های فرهنگیان استان خوزستان، مصاحبه حضوری ۱۴۰۱/۲/۳.
- ۱۰- حزه زاده، مصطفی. (۱۴۰۱)، نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری دانشگاه‌های آزاد استان خوزستان، مصاحبه حضوری. (۱۴۰۱/۳/۲۵)
- ۱۱- خامنه ای، سید علی (۱۳۸۸). بیانات رهبری در دیدار با نخبگان علمی کشور دفتر حفظ و نشر آثار حضرت الله العظمی خامنه ای، ۱۳۹۰/۰۷/۱۳
- ۱۲- خامنه ای، سید علی (۱۳۸۹) بیانات رهبری در حرم امام رضا(ع).
- ۱۳- خسرو پناه عبدالحسین، (۱۳۹۷) دبیر هیات حمایت از کرسی‌های نظریه پردازی، نقد مناظره
- ۱۴- الخمینی، السید روح الله (۱۳۸۹)، صحیفه امام، جلد ۱، نوبت چاپ ۵
- ۱۵- ساجدی، اکبری، شاخص‌های آزاداندیشی علامه طباطبایی، تاکید بر تفسیر المیزان.
- ۱۶- سامی، م (۱۳۹۱) بررسی رابطه بهره مندی از تلویزیون‌های ماهواره ای و همگرایی بین نسلی، تهران. پژوهشگاه فرهنگ و ارتباطات.
- ۱۷- شاطری، گودرز. (۱۴۰۱). معاونت فرهنگی و دانشجویی دانشگاه آزاد اهواز، مصاحبه حضوری ۱۴۰۱/۲/۱۰.
- ۱۸- شهریاری، بهمن. (۱۴۰۱). معاونت سیاسی سپاه حضرت ولی عصر (عج) خوزستان و دبیر احیا امر به معروف و نهی از منکر خوزستان، مصاحبه حضوری ۱۴۰۱/۲/۲۵.

- ۱۹- طباطبایی، سید محمد حسین (۱۳۷۴). ترجمه المیزان.
- ۲۰- عالی نژاد، آیت. (۱۴۰۱). مسوول نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاه‌های استان خوزستان مصاحبه حضوری (۱۴۰۱/۱/۲۳).
- ۲۱- عسکری، (۱۴۰۱)، کارشناس مسئول هماهنگی برگزاری رویداد کرسی‌های آزاداندیشی در سازمان مرکزی دانشگاه آزاد، مصاحبه غیرحضوری (۱۴۰۱/۱/۲۸).
- ۲۲- فرامین محقق نشده در خصوص کرسی‌های آزاداندیشی ۱۳۹۴/۰۴/۰۶ <http://www.yjc.ir/fa/news/4002095>
- ۲۳- فرزانه، عبدالحمید، آزاداندیشی و افت‌های آن از منظر قرآن، فصلنامه علمی - پژوهشی، سال نهم - شماره ۳۶.
- ۲۴- کازنو، ژان (۱۳۷۵) جامعه‌شناسی وسیله ارتباط جمعی، ترجمه باقر ساروخانی و منوچهر مصمی، تهران، انتشارات اطلاعات
- ۲۵- مطهری، مرتضی ۱۳۸۸، ده گفتار، تهران، انتشارات صدرا
- ۲۶- مطهری، مرتضی، مجموعه آثار شهید مطهری، جلد ۲۱.
- ۲۷- مطهری، مرتضی، یادداشت‌های شهید مطهری، جلد ۱.
- ۲۸- مولوی، مرتضی. (۱۴۰۰). دفتر تبلیغاتی اسلامی حوزه علمیه قم، مصاحبه حضوری (۱۴۰۰/۱/۲۰).
- ۲۹- میل، جان استوارت (۱۳۸۸). فایده گرایی، ترجمه مرتضی مردیها، تهران، انتشارات نی.
- ۳۰- ولی پور مطلق، شایان - دبیر شورای تبیین بسیج دانشجویی خراسان جنوبی، شعار سال، با اندکی تلخیص و اضافات برگرفته از خبرگزاری دانشجو، تاریخ ۲۵ اردیبهشت ۹۸، کد مطلب: www.snn.ir (<http://www.snn.ir>):764173
- 31- Hagiani Mostafa (1999). social conflicts in civil foundation for Basic psasic Resareh and sociological Association of Iran frist issue spring
- 32- Wilcox, Brian. (1997). *Schooling, School Improvement and the Relevance of Alasdair MacIntyre*. Cambridge Journal of Education. Jun 1997 Vol. 27. Iss. 2: 249-2610.
- 33- Eshghi, Seyed Hosein. (2004), "Freedom of Opinion in Islam". Porch of Thought, No 29: 37-58.
- 34- Lakzie, Sharif. (2003). *Political Freedom in Thought of Motahari and Beheshti*. Qom: Boostan-e Ketab.
- 35- Mehrpour, Hosein. (1991). "Islam's View of Freedom of Opinion and Expression". Journal of Law and Political Science (Tehran University), No 27: 51-76.
- 36- Inglehart, Ronald and Wayne E. Baker. (2000). *Modernization, cultural chng, and the persistence of traditional values*, American Sociological Review, vol. 65, No. 1, (February)pp. 19-51.
- 37- Lawshe, C. H. Statistical theory and practice in appUied psychology. PERSONNEL PSYCHOLOGY, 1969, 22, 117-123.
- 38- Lawshe, C. H. and Steinberg, M. C. Studies in synthetic validity I: An exploratory investigation of clerical jobs. PERSONNEL PSYCHOLOGY 1955, 8, 291-301.
- 39-Mussio, S. J. and Smith; M. K. *Content validity: A procedural manual*. International Personnel Association, Chicago, 1973. Science (Tehran University), No 27: 51-76